

Z J E V E N Í B O Ž Í A N Á R O K C Í R K V E

Ú v o d :

V dosavadních lekcích jsme se ptali na člověka. Sledovali jsme otázky, které se kladou vždy znovu v této i v každé jiné době. Byla řeč o pokusech, jak se člověk snaží řešit problémy, které na něj dotírají, vlastním přemýšlením, nebo jak si myslí, že na to našel odpověď v náboženských naukách.

Nyní bychom prozkoumali, může-li člověk opravdu přijímat božskou odpověď, dává-li mu Bůh vsutku vyčerpávající odpověď. Bylo by třeba se ptát na to, co nazývá křesťanské chápání víry "zjevením".

Křesťan se setkává s takovým zjevením v církvi. Církev chce, aby její zvěstování bylo chápáno konkrétně jako hlásání tohoto zjevení. Kdo tedy mluví o zjevení, musí se zároveň ptát na jeho zprostředkování církví. právě tato témata chce sledovat tento učební text.

O B S A H

1. N Á R O K C Í R K V E - S T Á L Á O T Á Z K A
 - 1.1 N á r o k c í r k v e n a z j e v e n í
 - 1.2 P r o b l é m y c í r k v e
 - 1.21 Mohou lidé vůbec zprostředkovat zjevení?
 - 1.22 Může tato církev zprostředkovat zjevení?
 - 1.3 N á r o k c í r k v e n a z j e v e n í - s t á l á o t á z k a

2. Z J E V E N Í - P O K U S O V Ý K L A D
 - 2.1 Z j e v e n í v o b e c n é m j a z y k o v é m p o u ž í v á n í
 - 2.11 Z j e v e n í j a k o " n á p a d " , " v n u k n u t í "
 - 2.12 Zjevení jako dar v mezilidském setkání
 - 2.13 Zjevení jako dar v setkání s božským
 - 2.2 Z j e v e n í v n á b o ž e n s k ý c h n a u k á c h l i d s t v a
 - 2.21 "Zjevení" v chápání hinduismu
 - 2.22 "Zjevení" v chápání buddhismu
 - 2.23 "Zjevení" v chápání islámu
 - 2.3 Z j e v e n í v b i b l i
 - 2.31 Zjevení Boží je starém zákoně
 - 2.32 Zjevení Boží v Novém zákoně
 - 2.33 Zjevení v chápání církve
 - 2.4 Ú k o l y

3. PROBLÉMY, SPOJENÉ S KŘESŤANSKÝM NÁROKEM NA ZJEVENÍ

3.1 Problém zjevujícího se Boha

3.11 potíže s transcendencí

3.12 pokus o východiska

3.13 Přístup ke "zcela jinému"?

3.2 p-r-o-b-l-é-m---e-j-e-d-i-n-ě-l-e-s-t-i---a---z-p-r-o- s-t-ř-e-d-k-o-v-á-n-í zjavení

3.21 Událost v čase - bezčasový nárok?

3.22 Přístup k Bohu jen skrze člověka?

3.3 Problém zprostředkování skrze církve v

3.31 Nárok církve

3.32 Nebezpečí zkreslení

3.4 O t á z k a

4. PODSTATA A CHARAKTERISTICKÉ RYSY KŘESŤANSKÉHO ZJEVENÍ

4.1 Základní rysy biblického chápaní zjavení

4.11 Zjevení jako jednota slova a činu

4.12 Zjevení jako svobodný čin "osobního" Boha

4.13 Zjevení jako milost dialogu s člověkem

4.14 Zjevení jako sebespřístupnění Boha a naplnění člověka

4.15 Zjevení jako sdělení pravd

4.16 Zjevení jako zjevené tajemství

4.2 Způsoby a stupně zjevení Boha

4.21 "přirozené" zjevení Boha ve stvoření

4.22 "Nadpřirozené zjevení Boha" v dějinách

4.23 Zjevení Boží v dovršení

4.3 Historičnost zjevení

4.31 Skutečnost historičnosti zjevení

4.32 Má zjevení po Kristu ještě dějiny?

4.33 Smysl historičnosti zjevení

4.4 Úkoly

5. ZJEVENÍ JAKO DIALOG MEZI BOHEM A LIDMI

5.1 Bůh zjevení

5.11 Může se Bůh vůbec zjevovat?

5.12 Bůh zjevení; ve světě i nad světem

5.13 Chybné výklady Boha - nemožnost zjevení

5.2 Člověk jako příjemce zjevení

5.21 Může člověk Boha vnímat?

5.22 Člověk - volán Bohem

5.23 Člověk - otevřený pro Boha

5.24 Člověk - povolán Bohem svobodnou milostí

5.25 Víra člověka - víra odpovědná

5.3 Otázky

6. ZJEVENÍ A CÍRKEV

6.1 Zjevení potřebuje zprostředkování

6.2 Bezprostřední přístup ke zjevení skrze písmo?

6.21 písmo sv. jako kniha církve

6.22 Setkání s písmem v církvi

6.3 p ř í s t u p k e z j e v e n í s k r z e
s p o l e č e n s t v í

6.31 Lidské bytí jenom ve společenství

6.32 Žít ve víře jen ve společenství

6.33 Společenství jako služebník zjevení

6.4 p ř í s t u p k e z j e v e n í p o u z e
s k r z e c í r k e v ?

6.41 Církev hříšných - a přece církev Ježíše Krista

6.42 Mnohá zjevení - jeden absolutní nárok

6.5 C í r k e v p o d s o u d e m K r i s t o v ý m

1. NÁROK CÍRKVE - STÁLÁ OTÁZKA

1.1 Nárok církve na zjevení

Kdo studuje sebeuvědomění církve, jak se projevuje v jejím vystupování a jak je podáváno v důležitých dokumentech jejího učení, tomu bude nápadné, že církev vznáší výjimečný nárok; tvrdí totiž o sobě, že má zavazující, ba konečné zjevení Boha a že může toto zjevení spolehlivě a nezkresleně zvěstovat.

Právě v novější a nejnovější době lze nalézt takový výrok. 1.vatikánský koncil učil na svém 3. shromáždění v r. 1870: "Abychom mohli dostát povinnosti obsáhnout pravou víru a v ní až do konce setrvat, založil Bůh prostřednictvím svého jednorozného Syna církev a vybavil ji tak zjevnými znaky jejího původu z něho, že může být všemi poznána jako strážkyně a učitelka zjeveného slova. Neboť jen katolická církev je nositelkou všech těchto zázračných znaků, které dal Bůh, aby vysvětlila jasně věrohodnost křesťanské nauky... Z toho plyne, že je jako znamení, které je vztyčeno mezi národy (Iz 11,12), jež k sobě zve ty, kteří ještě nevěří, svým dětem však daruje pevně zakotvenou jistotu, že víra, kterou vyznávají, spočívá na nejbezpečnějších základech...

Nauka víry zjevená Bohem byla předána jako poží statek nevěstě Kristově, aby ji věrně zachovávala a bez omylu vykládala. Proto musí být stále uchováván onen smysl pravd víry, který byl jednou svatou matkou církví vyložen; nikdy nesmí dojít k odchýlení od tohoto smyslu pod zdáním a jménem vyššího poznání." (Josef Neuner, Heinrich Roos, *Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung*, Regensburg 1961, S.226f)

2.vatikánský koncil učí ve své konstituci o církvi:

"Jediný prostředník Kristus stvořil svou svatou církev, společenství víry, naděje a lásky, zde jako viditelnou soustavu a jako takovou ji neustále udržuje; tak skrze ni vylévá na všechny milost a pravdu." (2.vatikánský koncil; Dogm. konst. o církvi, čís. 8)

1.2 problemy církve

Jak ale opravdu vyhlíží církev, která si činí takový nárok? Neexistuje nepřeklenutelný rozpor mezi náročností a historickou skutečností církve? Tento rozpor může vést a vede dnes víc než kdy jindy k otázce; Může si lidská instituce, společnost lidí chybujících, činit vůbec takový nárok? A dále; Může církev, taková jaká je, se svými chybami a nedostatky, si činit takový nárok?

1.21 Mohou lidé vůbec zprostředkovat zjevení?

poslechněme si jako příklad pro zásadní kritiku zprostředkování božího zjevení lidmi hlas filosofa Karla Jasperse:

"Nebezpečím je sklon k jistotě ve vědění o boží vůli, která se stává zdrojem fanatismu. Mnoho hrozného, co ve světě bylo učiněno, bylo zdůvodňováno boží vůlí. Fanatici přeslechnou mnoheznačnost ve všech zkušenostech božího hlasu. Kdo najisto ví, co Bůh říká a chce, činí z Boha světskou bytost, s níž libovolně nakládá, a tím je na cestě k pověře. Ale na boží hlas si nelze ve světě klást náreky a ospravedlňovat se z něj. Co bývá v jednotlivci zdůvodněná jistota a občas se jí může stát ve společenství, to neplatí v žádném případě v obsahově vyslovitelné určitosti pro všechny." (K. Jaspers, *Der philosophische Glaube*, München 1963, S.41 násl.)

Skupina lidí, církev, činí z odvolání na Boha prostředek své světské moci a vlastního sebeosvědčení. Lidský nárok na moc se odívá do nároku Boha. Lidský nárok v boji se mylně prohlašuje za svatý. Jako nárok boží se stává absolutním. Následek toho je: církevní politikou jsou smrtelně postiženy mír, porozumění, věrnost. S bojovníky za víru nelze mluvit." (K. Jaspers, *Der philosophische Glaube angesichts der Offenbarung*, München 1962, s. 87 násl., citováno podle H. Fries, *Argernis und Widerspruch*, Würzburg 1968, s.67)

1.22 Může tato církev zprostředkovat zjevení?

Jako příklad kritiky této církve - zvláště v její evropské podobě - budiž citován historik Friedrich Heer (nar.1916):

Evropské křesťanství nevoní dobře, nevydává v žádném případě "sladký dech Kristův", který Pavel přisuzuje křesťanům. Je to produkt strachu a úzkosti těch téměř čtyřstaletých studených i horkých válek evropského náboženského období... Strach z pokroku stvoření, strach z doby, strach z proměny, ze změny je možná nejdůležitější negativní znak našich evropských církví od 16. století. Křesťan se neangažuje. A angažuje-li se, pak se angažuje "mylně", obráceně; pro výstavbu

své "opevněné církve". Naše evropské církve nepochopily, že dnes je skončeno období obrácení a konvertování a že začlo nové období setkání. Církve chtějí jistotu, pevné teologické systémy, chtějí vytvářet "pevný hrad" v proměně, v zlé proměně zlé doby." (Friedrich Heer, Christentum ohne Anziehungskraft, v: Hans Jürgen Schultz (vyd.), Kritik an der Kirche, Freiburg 1958, s.27-33)

1.3 Nárok církve na zjevení - stálá otázka

Taková kritika církev zpochybňuje. Ale projevuje se v tom i ono ptaní po církvi, protěže je tato církev a její nárok přece jen považována za hodnou této otázky. Neboť co církev předkládá, že má, co považuje za svůj rozhodující znak, za důvod své existence vůbec, je zvláštní, všech lidí se týkající, ba pro všechny závazné sdělení boží, zvěst o Bohu, zjevení, jež má být spásenosné a jinak nikde tak vnímatelné. Na tom zakládá tato církev svůj takřka absolutní nárok, vyžaduje sluchu a poslušnosti a věří, že to musí činit.

Nicméně toto zůstává; tato církev je vytvořena z lidí chybujiících, z lidí s nedostatky, pokoušených mocí, kteří tomuto pokušení podlehli a podléhají. Nestává se tím též sporný i její nárok? Nárok, že takové zjevení je a že ho církev může zprostředkovat?

pokusíme se hlouběji vniknout do těchto otázek; přitom je třeba probrat tyto problémy; co lze považovat za zjevení a co se míní zjevením; zda je v církvi zachováno; které předpoklady jsou nutné, aby mohlo být smysluplně udržováno. zda se prokáže lidské zjevení zprostředkování jako možné a dokonce přiměřené.

2. ZJEVENÍ - POKUS O VÝKLAD

Co může znamenat zjevení? Co se tím má rozumět? Už v běžném jazykovém používání nalézáme slova "zjevení" a "zjevovat". Hlavní úlohu však hraje tento pojem nebo věc jím míněná především ve velkých světových náboženstvích. A křesťanství konečně tvrdí, že přijalo "zjevení", které si činí jedinečný nárok.

2.1 Zjevení v obecném jazykovém používání

2.1.1 Zjevení jako "nápad", "vnuknutí"

Se slovem zjevení (zjevovat) se setkáváme převážně v náboženské jazykové oblasti, vyskytuje se však také i v obecném jazyku. Zde se tím myslí; poznávání, vznikání nové pravdy, nové skutečnosti, která byla člověku předtím skryta a která mu byla najednou překvapivě darována. v tomto smyslu se děje "zjevení" asi v umělecké tvorbě, je-li umělec náhle osvícen nápadem nebo myšlenkou. I badatel a vynálezce může v tom smyslu hovořit o vnuknutí a "zjevení", má-li po dlouhém zkoumání hledanou souvislost, pohled pronikající k jádru náhle před očima. Takový postup může být pro dotyčného člověka něco jako proniknutí nového světla.

"Kdo jako badatel byl v životě jednou účasten toho, čemu se říká "objev", mohl zároveň s nejvyšším pocitem štěstí prožít nejhlubší otřes. Kdo sleduje badatele při jeho trpělivém díle, může pocítit atmosféru té chvíle.

Je-li to konečně tak daleko, ... může výkyv světelného ukazatele v polozatměném prostoru nebo oscilogram či lehký šum telefonu uvedeného do chodu sčítačem nebo rozbor dat přinést rozhodnutí. Odpověď je tu. Opona se zvedla. Zrak proniká poprvé do ještě nikdy nespátržené země. Závoj padl a číslice - dosud záhadné - začínají něco zvěstovat." (Friedrich Dessauer, Religion im Lichte der Heutigen Naturwissenschaft, Frankfurt am Main 1951, s. 35)

2.12 Zjevení jako dar v mezilidském setkání

Takový zážitek zjevení není však výsadou pro "výjimečné lidi". Může se udát v každém lidském životě. V neposlední řadě lze zažít takové zjevení při osobním setkání, kdy se člověku otevře jiný člověk a nechá ho podílet se na hloubce a tajemství vlastního bytí. Zde se otevírá člověku nový život, jímž je obšťastněn a obohacen. Zde jako v předcházejících případech se ozřejmuje to, že takové zjevení potkává člověka jaksi nezasnouženě a jako dar, neboť důvěra, která spočívá v "otevření se" příteli nebo milého, nemůže být vynucena. Též geniální případ umělce, myslitele je většinou prožíván jako něco "seslaného", jako dar. (Srv. sešit 3/4.12) Přitom člověk zakouší, že se nerozplyne v jednovrstevném povrchním světě všedního dne, ale spíše že skutečnost má oblasti výšin i hlubin.

Že takové zjevení je prožíváno jako dar, dosvědčil Fr. Nietzsche: "Člověk neslyší, nevidí, člověk přijímá, člověk se neptá, kdo tu dává; jako blesk se vynoří myšlenka, s nutností ... dokonalé bytí mimo sebe s nejvyhranějším vědomím nespočetných jemných chvějí... záplava světla... instinkt rytnických vztahů." (Dle K. Jasperse - viz výše s. 47 násl.)

2.13 Zjevení jako dar v setkání s božským

Náboženský význam dostává slovo "zjevení" tam, kde zjevení, vnučnutí nepřichází z niterné oblasti světa, ale tam, kde je viděno jako dar z nadpozemské sféry, od níž se zároveň očekává "spasení". Ve zjevení uměleckého či vědeckého nápadu nebo mezilidského setkání vynořují se síly a pravdy, jež samy o sobě nejsou mimo dosah lidského, ale které nejsou vždy k dispozici omezené síle člověka. V náboženské sféře naproti tomu přináší zjevení zvěst o nadpozemském, o božském, jež slibuje člověku spasení.

2.2 Zjevení v náboženských naukách lidstva

Zjevení ve smyslu náboženského poznání přinášejícího spásu se projevuje zejména ve velkých světových náboženstvích. (srv. s násl.: Die grossen Religionen, vyd. G. Günther, Göttingen 1961)

2.21 Zjevení v chápání hinduismu

Tak dle pojetí hinduismu září pravda, jež tu na světě vždy bývá, na určitých bodech vývoje světa a zhušťuje se v prorocích pravěku, kteří tuto pravdu přijali ve védách. protože však božské je v hinduismu pojímáno neosobně, nejsou proroci prostředníky nebo vstupními branami zjevení ani pověřenci nebo posly Boha, jako je tomu v biblickém chápání zjevení.

2.22 Zjevení v chápání budhismu

To platí podobně i o budhismu. Jeho zakladateli (srv. sešit 4/4.21) se dostalo zhruba v půli života jedinečného osvětlení, jež ho učinilo "probuzeným" - "budhou". v něm získal vhled do prapříčiny všech utrpení na světě možnost jejich překonání utlumením žízňe po životě. Tato pravda je od těch dob šířena dále jako nauka. Může být vždy "nahlédnuta", takže se může každý člověk stát "budhou". Zjevení je zde totiž všechno pronikající intuice, v níž se člověk dobírá smyslu života bezprostředně. za tímto zážitkem se neskrývá žádný božský subjekt, žádný zjevující se Bůh.

2.23 Zjevení v chápání islámu

Naproti tomu pochází zjevení - dle pojetí islámu - od jediného Boha Alláha. v Mohamedovi má svého nejvyššího, konečného svědka, on je "pečetí proroků". Korán, který obsahuje pro věřící už ve věčnosti vyřčené slovo o zjevení Boha, ví též o milostném charakteru božského zjevení - že je totiž dáno z milosti, zdarma, bez zásluhy. Chápání zjevení má zde tedy rysy, které se opět vyskytují obdobným způsobem jako v biblicko-křesťanském chápání.

2.3 Zjevení Bible

Kdo jako křesťan zaslechne slovo "zjevení", nemyslí asi zprvu na různá světová náboženství. Myslí spíše na rozhodující úlohu, kterou hraje tento pojem a tato skutečnost v křesťanské víře. Protože křesťanská víra má svůj rozhodující pramen v písmu svatém starého a Nového zákona, musíme se tázat, jak se v něm představuje pojem a skutečnost zjevení. Přitom má být nejprve skutková podstata jen zhruba a předběžně načrtnuta.

2.31 Zjevení Boží ve starém zákoně

Dle chápání starého zákona "zjevuje se Bůh tím, že zasahuje do dějin vyvolaného lidu (Izrael) a činí se tím zjevným." (J.R. Geilemann, *Offenbarung*, in: Heinrich Fries (vyd.), *Handbuch theologischer Grundbegriffe II*, München 1963, s.245, i další údaje v 2,31 a 2,32 se odvolávají na tento článek)

"I promluvil pán k Abrahamovi: "Odejdi ze své vlasti, od příbuzenstva a z rodného domu do země, kterou ti ukáži! Chci z tebe učinit velký národ a žehnat ti a zvětšit tvou slávu. Buď požehnáním! Chci žehnat těm, kteří tobě budou žehnat, a kdo tě proklejí, toho i já chci proklínat. V tobě nechť jsou všechna pokolení země požehnána." Abraham se vydal na cestu, jak mu pán přikázal, a Lot ubíral se s ním. Abrahamovi bylo tehdy 75 let, když odcházel z Charanu." (Gen 12,1-4)

Bůh - vůdce a zachránce svého lidu. Obzvláště výrazně se Bůh projevuje, když zachraňuje svůj lid před nepřítelem, když je mu nablízku a ochotně pomáhá, když uplatňuje svou moc a velkolepost.

V souvislosti s průchodem Izraelitů Rudým mořem chválí písmo svaté ve vítězné písni Boha, který se projevil činem záchrany: "Tehdy zpíval Mojžíš a Izraelci tuto píseň Hospodinu. Vyznávali: "Hospodinu chci zpívat, neboť se slavně vyvýšil, koně i s jezdci mrštil do moře. Má záštita a píseň je Hospodin, stal se mou záchranou. On je můj Bůh a já ho velebím, Bůh mého otce, a já ho vyvyšuji. Hospodin je bojovník; jeho jméno je Hospodin. Vozy faraonovy i jeho vojsko smetl do moře, výkvět jeho vozatajstva utonul v Rákosovém moři. Zavalily je propasti, do hlubin klesli jako kámen. Tvá pravice, Hospodine, velkolepá v síle, tvá pravice, Hospodine, rozdrtí nepřítele... Kdo je mezi bohy jako ty, Hospodine? Kdo je jako ty, velkolepý v svatosti, hrozný v chvályhodných skutcích, konající předivné věci?" (Ex 15,1-11)

Bůh - pán světa. Zatím co se Bůh dává poznávat jako pomocník, zachránce a vůdce svého lidu, zjevuje se zároveň postupně nejen jako pán tohoto světa lidu, ale jako pán národů, dějin, celého světa, jenž ve všem působí a nade vším stojí.

Kráčím před tebou a srovnávám hory. Rozlamuji kovové dveře, rozbívím železné závory. Dám ti skryté poklady a tajné zásoby. Máš poznat, že jsem pán, jenž tě volal tvým jménem, Bůh Izraele. Kvůli svému sluhovi Jakobovi a kvůli Izraeli, mému vyvolenému, jsem tě volal tvým jménem, dával ti čestná jména, ačkoli jsi mne neznal. Já jsem pán a jinak jiného není. Není boha kromě mne. Já jsem pán, jinak nikdo! Opásal jsem tě, ač jsi mne neznal. Od východu slunce až do jeho západu ať je poznat, že není jiného kromě mne. Stvořím světlo světa a stvořím temnotu. Přivedím spásu a stvořím zkázy. Já, pán, jsem to, jenž to vše způsobí. (Iz 45,2-7)

Zjevení - projev Boha slovem a činem. I když ve starém zákoně pojem zjevení sám není zvláště zdůrazňován, přece jen z různých formulací, jež opisují zjevující řeč a jednání Boží, vystupuje skutečnost zjevení s velkou zřetelností a zdůrazněným nárokem. Bůh sám se projevuje v slovu i v činu.

2.32 Zjevení Boží v Novém zákoně

"Též chápání zjevení v Novém zákoně je výrazně určováno činy, v nichž září ruka páně." (J. Rupert Geiselmann, cit. dílo s. 247) Tak se projevuje Bůh dle novozákonního chápání v působení Ježíšově, v událostech jeho života a ovšem i v jeho slově a naukách.- Lukáš končí vyprávění o vzkříšení mládence z Naimu zvoláním lidí: "velký prorok povstal mezi námi" a "Bůh navštívil svůj lid" (Lk 7,16). Toto zjevení Boha se děje v Kristu s konečnou platností, již nelze ničím překonat. Na Krista samého se pohlíží jako na zjevení Boha: "Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil kdysi Bůh k (naším) otcům skrze proroky; naposledy, a to v těchto dnech, promluvil k nám skrze (svého) Syna, kterého ustanovil dědicem všeho, skrze něhož také učinil světy." (Žid 1,1-2)

Kristus - poslední sebezjevení Boha? Dle tohoto pojetí Bůh v Kristu nejen promlouval tak, jako mluvil skrze proroky, nýbrž spíše Bůh v Bohočlověku Ježíši Kristu sám slovy a jednáním vstoupil do lidstva, uzavřel s ním v Kristu smlouvu s konečnou platností a přijal jej v nezrušitelné životní spojení sám se sebou. V tvrzení, že slovo Boží se stalo člověkem

(Jan 1,14), že Bůh sám vstoupil do lidstva, se to, co znamená božské zjevení, provádí a naplňuje do posledního důsledku.

"Za onoho času promluvil Ježíš takto: "velebím tě, Otče, pane nebe i země, žes tyto věci skryl před moudrými a učenými, a žes je zjevil maličkým; ano, Otče, že se ti tak zalíbilo. Všechno je mi dáno od mého Otce, a nikdo nezná Syna, leda Otec, a nikdo nezná Otce, leda Syn, a komu by to chtěl Syn zjevit." (Mt 11,25-27)

Zprostředkování zjevení skrze člověka. Toto zjevení má být - dle svědectví Nového zákona - šířeno a zprostředkováno lidmi. Lidé mají hlásat slovo Boží s plnou mocí.

Dle Lk 10,16 praví Ježíš svým učedníkům: "Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo však mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal."

Lidé mají Boží slovo nezkresleně zachovávat a během dějin šířit dále.

Tak nabádá pisatel 2.listu Timotheovi: "vezmi si zdravá slova, který jsi uslyšel ode mne, za vzor, (zůstává) ve víře a v lásce v Kristu Ježíši. Ten drahocenný poklad opatruj milostí ducha svatého, jenž přebývá v nás;" (2 Tim 1,13-14)

2.33 Zjevení v chápání církve

Toto biblické učení vykládá církev souhrnně v jednom textu 2.vatikánského koncilu;

"Bůh ve své dobrotě a moudrosti rozhodl sám se zjevit a tajemství své vůle vyjevit (srv. Ef 1,9); aby lidé měli skrze Krista, tělem učiněné slovo, v duchu svatém přístup k Otci a stali se účastni božské přirozenosti (srv. Ef 2,18; 2 Petr 1,4). V tomto zjevení oslovuje viditelný Bůh (srv. Kol 1,15; 2 Tim 1,17) z překypující lásky lidi jako přátele (srv. Ex 33,2; Jan 15,14-15) a stýká se s nimi (srv. Bar 3,38), aby je pozval a přijal do svého společenství. Zjevení se odehrává v činu i slově, jež jsou vnitřně spolu spjaty; ty činy totiž, které Bůh během dějin spásy vykonává, zjevují a upevňují učení a slovy označené skutečností; slova zvěstují činy a nechávají tajemství, jež obsahují, vystoupit na světlo. Hloubka pravdy o Bohu a o spáse lidí takto zjevená nám vysvitne v Kristu, jenž je zároveň prostředník a plnost celého zjevení...

Je tudíž křesťanský ráz spásy, totiž nový a koječný svazek, nepřekonatelný a nelze již očekávat žádné nové veřejné zjevení před příchodem našeho pána Ježíše Krista ve slávě (srv. 1 Tim 6,14 a Tit 2,13)

Co Bůh zjevil pro spásu všech národů, to by mělo být - tak stanovil ve své dobrotě - pro všechny časy zachovááno neporušené a předáváno všem pokolením...

Tak vede církve v nauce, životě a kultu skrze všechny časy dále a zprostředkovává všem pokolením všechno, čím je sama, všechno, čemu ~~ne~~ věří." (2.vatik. koncil: Konstituce o božském zjevení - z článků 2, 4, 7 a 8)

2.4 Ú k o l y

1. Uvědomte si ještě jednou různé významy zjevení, které byly rozvinuty v předešlých kapitolách.

2. porovnejte chápání zjevení v křesťanství s jmenovanými nekřesťanskými náboženstvími. které společné znaky a které rozdílnosti zjišťujeme?

3. P R O B L É M Y S P O J E N É S K Ř E Š Ť A N S K Ý M N Á R O K E M N A Z J E V E N Í

Z křesťanského pojetí zjevení s jeho jedinečným nárokem jak jsme ho nyní předběžným a tušit poněkud zjednodušujícím způsobem vyložili, vyplývá pro člověka dneška řada těžkostí. Tyto těžkosti vidět a pochopit je úkol, před který je i věřící stále znovu stavěn. zajisté nesmí být odbyt ukvapeným řešením. proto budiž v této souvislosti řešení pouze naznačeno.

3.1 p r o b l é m z j e v ě n í c í h o s e B o h a

3.11 potíže s transcendencí

I když je člověk dneška přístupný zkušenosti zjevení, jak se projevuje v prožitku nápadu nebo v prožitku mezilidského setkání, pohoršuje ho značně specificky křesťanský nárok na zjevení. v tomto nároku je totiž jako rozhodující moment obsaženo, že božský život a působení převyšuje všechno lidské a vše stvořené. velmi vyhraněné vědomí dneška by však chtělo naproti tomu vysvětlit svět sám ze sebe, aniž by přibíralo

pro vysvětlení mimozemskou instancí. (srv. sešit 3/3.12 a 3.13)

3.12 pokus o východisko

Jeden směr teologie bere v úvahu toto vědomí a pokouší se být mu práv; zdá se, že se chce vzdát představy o transcendentu Boha a zjevení odtud pocházejícího. Svět je vysvětlován ja-ko jediná skutečnost. Připouští-li se pak přece jen možnost zjevení, pak jen v tom smyslu, že tato skutečnost světa sama skýtá ve své hloubi božské tajemství.

Toto chápání, zdá se, je vyjádřeno v reprezentativním svědectvím takovéto teologie; "všude, kde se příroda a dějiny stávají pro člověka "slovem", směřujícím nad sebe, uskutečňuje se zjevení. Zjevení znamená, že věci a osudy tohoto světa se stávají průhlednými ve vztahu k základnímu smyslu, který v sobě nosí, a člověku zjevují jeho absolutní nárok. Zjevení se tím setkává s všedním životem a nechává zázračně zažít v obvyklém. Je ve své skrytosti stále přítomno, i když ne vždy zpozorováno a snad ještě vzácněji vnímáno." (H. Halbfas, Fundamentalkatechetik, Düsseldorf 1968, s. 219)

I tzv. teologie mrtvého Boha se pokouší vyvinout pojem zjevení, který by se obešel bez přijetí transcendentního Boha. Srov. sešit 3/3.2 Z tohoto hlediska by mohlo být křesťanské zjevení co do formy a obsahu zbaveno vší zvláštnosti.

3.13 přístup ke "zcela jinému"?

Speciální problém vznikne, setrvá-li se při nadpozemském, transcendentním rázu zjevení. Pak vznikají otázky; Je sdělení tajemství, která překračují rozum, vůbec možné? Může člověk vůbec chápat zjevení, které přesahuje jeho přirozený rozsah zkušeností a tím se zdá být to "zcela jiné"? Může být člověk zjevením, jež má svůj původ v transcendentu a tím v přísném smyslu k němu přistupuje z vnějšku, dotčen vnitřně? Nejprve ponechme tyto otázky otevřené. Bude nutno hledat řešení v uznání nadzemského osobního Boha, který není identický se stvořením, jenž však není vůči němu nepřátelsky zaměřen, jenž je nad světem povznesen, ale je též "vnitrosvětský". Řešení této otázky bude muset zároveň uvážit, není-li člověk již sám ze sebe tomu "zcela jinému" otevřen.

3.2 problém ojedineľlosti a zprostředkování zjevení

3.21 událost v čase - bezčasový nárok?

Dle křesťanského zjevení dále se zjevení transcendentního Boha v určitých historických událostech, v určitých historických údobích. vyvrcholilo a naplnilo se v Ježíši Kristu.

Stále znovu je událost zjevení přiřazována v písmu sv. určitým historickým událostem;

"Bylo to patnáctého roku vlády císaře Tiberia, kdy Pontius Pilát spravoval Judsko. Herodes byl úředním knížetem v Galileji, jeho bratr Filip úředním knížetem území iturejského a trachonického, a Lysaniáš úředním knížetem v Abileně, a velekněžími byli Annáš a Kaifáš." (Lk 3,1-2)

"Pátého dne čtvrtého měsíce v třicátém roce se událo, že jsem pobýval u vyhoštěné obce u řeky Kebar. Tu se rozevřelo nebe a já viděl božská vidění." (Ez 1,1)

Očividně souvisí absolutní nárok křesťanského zjevení s touto historickou ojedineľlostí, neboť neustále trvající zjevení by bylo něco trvale daného, náleželo by k přirozenosti lidí. Zjevení totiž, jež může nastat v každé lidské situaci nově bezčasově, by sotva bylo možno odlišit od této lidské přirozenosti; muselo by se to vykládat jako sebezrcadlení člověka nebo jako rozmluva člověka se sebou samým. Zvláštnost Kristova zjevení je teprve tehdy zaručena, jestliže spočívá na ojedineľných neopakovatelných činech Boha, ale není bezčasovou událostí.

Jak ale mohou mít ojedineľné, zdánlivě "náhodné" události minulých časů pro lidi pozdějších dob, ba pro všechny lidi, rozhodující význam a být závazné? Pochopení pro to bude možno získat jen z náhledu, že člověk je jako historická bytost odkázán na minulost a že je začleněn do dějin spásy. Bytí člověka nezačíná nikdy na nultém bodě, stojí vždy v nějakém historickém procesu, který je pro něj osudem, milostí a úkolem.

3.22 přístup k Bohu jen skrze člověka?

Tím je dána další otázka, jak totiž může historicky uzavřená a v Kristu dokonaná zjevení nezkresleně dospět k člověku a neztenceno být tlumočeno. Takové zprostředkování je nutně

vázáno na lidi, které musí pozdější příjemce zjevení vyslechnout. Spoluúčast lidských prostředníků a zprostředkovatelů při předávání zjevení provokuje dnešního člověka v jeho vystupňovaném sebevědomí; nechtěl by se podříditi autoritě jiných lidí a chtěl by, jestliže už uznává zjeveného Boha, aby jeho vztah k němu nebyl ovlivněn třetím a neviděl v něm poručníka.

Řešení této obtíže lze hledat jen tímto směrem; člověk existuje jako bližní, ve společenství. Člověku jsou proto zpřístupněny a zprostředkovány rozhodující hodnoty jeho bytí jen ve společenství s jinými lidmi. (srv. sešit 2/2.2) Tak lze možná právě na nutnosti zprostředkování zjevení ukázat, že toto zjevení člověku odpovídá.

3.3 p r o b l é m z p r o s t ř e d k o v á n á s k r z e c í r k e v

3.31 Nárok církve

Zde naznačená potíž je stupňována tím, že zprostředkování tohoto ojedinele předaného zjevení - v každém případě podle nároku církve - je vázáno na tuto církevní instituci. Činí si nárok uchovávat zjevení a šířit je dál, předkládat je v závazné formě a tvrdí přitom, že je pro uchování čistoty zjeveného pokladu vybavena od Boha darem neomylnosti.

3.32 Nebezpečí zkreslení

Církev a tento její nárok se zdály být prostě a nenarušeně věřícímu světu nespornou zárukou pro další existenci zjevení ve světě. Ale co bylo pociťováno v tradičním vědomí víry jako jistá záruka a opora, je dnes viděno ve své problematičnosti.

Přitom hrají důležitou úlohu různé faktory: Naše větší znalost historie, naše prohloubené vědění a tím i naše zvýšená schopnost kritiky nechává silněji vystupovat do popředí lidskou stránku církve a možnost jejího selhání. Kromě toho je v nároku církve často spatřován nadměrný požadavek lidského,

jenž může skončit v osobitosti, povýšenosti a sebezbožnění, když se ocitne zprostředkovatel na místě zprostředkovaného, a tím požaduje církev poslušnost vůči sobě místo vůči zjevení.

Evangelický teolog Paul Tillich (1886-1965) mluví dokonce o nebezpečí téměř démonického zvrácení zjevení v nové zotročení a prohlašuje; "Každé zjevení, v němž si nositel zjevení činí skrze sebe nárok na nepodmíněnost, je zjevení démonické." Že má tento soud i církev na mysli, ukazuje věta; "... dějinná existence (zjevení), "dějiny církve", není nic jiného, než neustále trvající boj zjevení proti demonizaci zásadně v ní překonané." (P. Tillich; Offenbarung und Glaube, Schriften zur Theologie II,) Gesammelte Werke Bd VIII (Stuttgart 1970, s.44) Dle této výpovědi kladla církev ve své historii zjevení - opatrně řečeno - vždy víc odpor než je podporovala. Zjevení se muselo prosazovat vždy proti nároku církve.

Naproti tomu je však přece jen nutno uvážit; jestliže zjevení - jak, zdá se, připouští i P. Tillich - je zásadně odkázáno na lidské zprostředkování, nemůže být též nebezpečí jeho zkreslení nebo zvrácení v opak nevyhnutelné. Kromě toho; mělo-li být zek zjevení samého patrné, že se chce vázat na lidské zprostředkování uvnitř nějaké církve, pak nemůže být ani církví v podstatě zkresleno.

3.4 Q t á z k a :

Znáte z okruhu svých zkušeností ještě jiné příznačné postíže, jež mají dnešní lidé ve spojitosti s křesťanským nárokem na zjevení?

4. PODSTATA A CHARAKTERISTICKÉ RYSY KŘESŤANSKÉHO ZJEVENÍ

Dosud se ukazovalo, jak různě lze chápat slovo "zjevení"; v čistě lidském a náboženském rozsahu. Obzvláště byl v obrysech načrtnut pojem biblicko-křesťanského zjevení - se zvláštěními potížemi, s nimiž se dnes u lidí setkáváme. Postoupíme jen o krok dál a zeptáme se v přesnějším zkoumání: jakou svéráznost, jaký zvláštní znak má zjevení v písmu svatém. Co z toho plyne pro chápání Boha a člověka?

4.1 Základní rysy biblického chápaní zjevení

4.1.1 Zjevení jako jednota slova a činu

V původních jazycích písma, v hebrejštině a řečtině, je mnoho slov a pojmů pro to, co lze chápat "zjevením". Mezi nimi mají zvláštní význam slovesa, jež dle původního textu značí "odhalit", "zjevit", "mluvit" (Bohem).

"Tu přišel muž Boží k Helimu a zvěstoval mu; Tak mluví pán; což jsem se nezjevil domu tvého otce, když náleželi v Egyptě domu faraonovu?" (1 Sam 2,27)

"pán se zjevil Abrahámovi a pravil; Tvým potomkům chci dát tuto zemi?" (Gen 12,7)

Často se vyskytuje v písmu výraz "slovo Boží". Lze ho brát jako nejobsáhlejší označení pro děj zjevení. Mluví-li bible o slovu Božím, nemá tím na mysli v první řadě sdělení "teoretických" obsahů, ale že toto slovo je mocným výrazem Boží vůle, jež zasahuje tvořivě a působivě do děje spasení.

Skutečnost, že biblické chápání zjevení nelze převést na jediný pojem, je zdůvodněna tím, že se v bibli pohlíží na zjevení jako na čin, událost, na živý příběh. Tak se zjevení - podle biblického chápání - uskutečňuje v četných příbězích; v Božích zjeveních (teofanie), v zjevení andělů, ve snech, vizích, v slyšení hlasů, v přírodních jevech, v dějinných událostech. Tak je zjevení v biblickém chápání jednotou slova a činu.

2.vatik. koncil určuje jednotu slova a činu takto: "Akt zjevení se děje slovem i činem, jež jsou spolu spjaty; ta díla

totiž, jež Bůh v průběhu dějin spásy koná, zjevují a potvrzují učení a skutečnosti označené slovy; slova zvěstují díla a nechávají vystupit na světlo tajemství, jež obsahují." (2.vat. koncil, dogmatická konstituce o božím zjevení, čís. 2)

4.12 Zjevení jako svobodný čin "osobního" Boha

V tomto zároveň slovním i činentvorném bibliickém zjevení vystupuje do popředí Bůh, zjevující se jako nadzemský, suverénní, osobní a svatý Bůh. proto často utádá své jméno (Ex 3,13 násl.) a dosvědčuje sebe sama formulí "já Jahve" (Gen 28,13), jež je přípežistose zesílena dodatkem "a nikdo jiný" (Iz 45, 5). právě uváděním svého jména se projevuje Bůh jako živý a osobně jednající, jenž vystupuje ze své tajemnosti a oslovuje člověka slovem i činem. V této své božské suverenitě určuje též svobodně dobu, příjemce a obsah svého zjevení.

4.13 Zjevení jako milost dialogu s člověkem

ve své suverenitě však Bůh nevyřazuje člověka. Bůh mluví - dle písma - s příjemci zjevení, a to "tváří v tvář jako někdo, kdo mluví s přítelem" (Ex 33,11). Bůh zakládá takto s jednotlivcem i s obcí osobní společenství. Člověk pak prožívá toto oslovení jako dar a milost, na něž nemá nárok.

Názorně je to vyjádřeno v Novém zákoně, když Maria v Magnificat praví: "... poněvadž shlédl na svou nepatrnou služebnici. Neboť hle, od této chvíle budou mne blahoslavít všechna pokolení, protože veliké věci mi udělal Mocný, jehož jméno je svaté a jehož milosrdenství od pokolení do pokolení pro ty, kdo se ho bojí." (Lk 1,48-50)

Jako slovem božím oslovený a přivolaný stává se člověk takto partnerem v dialogu, který se neuskuteční bez odpovědi člověka, neboť "zjevení, jež by nevyvolalo odpověď člověka, by bylo božím voláním v prázdnotě". (M. Schmaus, Der Glaube der Kirche I, München 1969, s.23) Oslovení ze strany Boha odpovídá víra ze strany člověka. Ta jako odpověď na boží slovo naplňuje dialogické dění.

"po těchto událostech sestoupilo slovo páně ve vidění na Abraháma: Nebój se, Abraháme, já jsem tvá zástita, tvá odměna je nesmírně veliká! on pak uvěřil pánu a ten mu to přičetl jako spravedlivost." (Gen 15,1.6)

4.14 Zjevení jako sebezpřístupnění Boha a naplnění člověka

Svobodná suverenita Boha ve zjevení má svůj hlubší důvod v tom, že Bůh dle biblického chápání nezjevuje něco, nikoli především předmětné vědění a věcnou pravdu, ale sama sebe.

"To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista." (Jan 17,3)

Zjevení v biblickém smyslu je tedy sebeprojevení Boha lidstvu. To se ukáže zvláště zřetelně na vrcholu historie zjevení, ve chvíli, kdy se stává Syn Boží člověkem. V existenci a skutecích Kristových je Bůh zjevuje v určitém člověku a v konkrétní historické situaci, způsobem, jež nelze překonat.

"Ježíš mu řekne: "Tak dlouhý čas jsem s vámi, a nepoznals mne, Filipe? Kdo vidí mne, vidí i Otce. Jak to, že ty pravíš: ukaž nám Otce?" (Jan 14,9)

"On je obraz neviditelného Boha, prvorozený ze všeho tvorstva." (Kol 1,15)

v tomto sebezjevení Boha nejde proto také v první řadě o sdělení teoretického vědění, ale o zprostředkování boží spásy a božího života, jež zachraňuje hříšníka před mocnostmi temnoty, zkázy a smrti.

Tak nejde Bohu při jeho sebezpřístupnění vůči člověku také o to, dát najevo svou moc a velikost nebo jen udělat na člověka dojem a zdolat ho. Při zjevení, jež je vyzařováním jeho velebnosti, mu spíš jde o člověka. Má existenciální charakter. Splňuje to, na co člověk nakonec čeká. Odpovídá na otázku po smyslu jeho existence a její platnosti. Tak mu poskytuje nejen pomoc ve zvládnutí jeho zdejšího života, "nevysvětluje" jen to, co člověk v podstatě ví, nýbrž zpochybňuje, soudí a rozbíjí dosavadní chápání lidského bytí.

"I řekl Ježíš: "Já jsem přišel na tento svět k soudu, aby slepí viděli a ti, kdo vidí, aby oslepli." (Jan 9,39)

Tím je člověk odkazován na Boha, v němž teprve nalézá své vlastní naplnění a tím i sám sebe.

4.15 Zjevení jako sdělení pravd

Zjevení, jak se s ním v Bibli setkáváme, chce především zprostředkovat život. Tento charakter nesmí také při předávání církvi ztratit. Přitom nelze pominout, že biblické zjevení má též naučnou stránku; zprostředkuje poznatky. Tak třeba do-
svědčuje smlouvu i přes porušení smlouvy ze strany lidí; že je Svátý, Mocný a Soudce, že existuje způsobem člověku nepochopitelným a zasahuje spásně do lidských dějin. Ba dokonce se uvádí jako jasný ~~řik~~ zjevujících skutků Jahvových, že lidé mají poznat Boha i jeho působení na lidech. Je jasně udáno, že tento cíl bude na konci času při dovršení zjevení posledním a nejvyšším statkem. "Naplněna je země poznáním Boha tak, jak vody pokrývají moře." (Iz 11,9) Tak obsahuje biblické zjevení objektivní, obsahovou pravdu.

Jednostranná teologická pojetí

Na pozadí tohoto biblického chápání jeví se dvě protichůdná teologická pojetí zjevení přece jen jako jednostranná, jestliže - a právě proto, že - zvláště zdůrazňují jeden prvek tohoto chápání zjevení. Určitý směr (především protestantské teologie) se pokouší nevidět ve zjevení nic víc, než výzvu k radikálnímu rozhodnutí pro lidskou existenci bez obsahových údajů (existenciální teologie). Taková výzva (dle tohoto pojetí) nesmí být vůbec obsahově a naukově určena, poněvadž by jinak poskytovala člověku opět osobní zajištění v objektivních danostech (v naukách, pravdách, skutecích), což by odporovalo opravdu svobodnému rozhodování víry. Tato závažnost je vyjádřena asi nejjasněji v odpovědi R. Bultmanna na otázku: Co je zjeveno? - "Zhola nic, pokud se otázka ptá po zjevení nauk nebo tajemství, která - jsou-li sdělena - jsou jednou provždy známá. Ale je zjeveno vše, pokud jsou člověku otvírány oči o něm samém a sám sebe dovede pochopit." (R. Bultmann; *Der Begriff der Offenbarung im Neuen Testament*. V: *Glauben und Verstehen III*, Tübingen 1965, s. 29) Tímto tvrzením se vylučuje všechno obsahové z křesťanského zjevení, tím se též stávají historické události spasení bezvýznamnými. Příznačně se obrací Bultmann a jeho škola proto též proti uznávání historie spásy, v níž jsou určité události důležité pro spásu. Historický moment prý brání radikální víře a rozbíjí princip "jedinně z víry". Naproti tomu je třeba se ptát - nehledě k biblickému nálezu - je-li u člověka vůbec možné vůči nějakému svolání plné osobní rozhodnutí, jímž přece víra má být, jestliže neví, kdo je volající a co volání obsahuje.

protichůdný extrém je v přehnaném zdůrazňování obsahovosti zjevení. Zanedbává se při tom fakt, že se jedná při biblickém zjevení o apel na celého člověka, - nejen na jeho rozum. Tento dojem vyvolávají určité výroky a způsoby výpovědi novější katolické teologie (v tzv. *novoscholastice*). Tak např. říká jedna učebnice nesena duchem tohoto široce panujícího pojetí: Nadpřirozené zjevení "pozůstává v jazykovém sdě-

lení takových pravd člověku, jež slouží poznání a dosažení jeho nadpřirozeného cíle... Skýtá vyšší poučení ve formách lidské řeči." (J. Brunsmann, Lehrbuch der katholischen Apologetik I, St. Gabriel, 2.vyd. 1930, s.147) - Zde by bylo nutno se tázat, není-li vůči takovému zuženému chápání oprávněná výtka jednoho evangelického teologa; "Římskokatolická teologie pojem zjevení vesměs odosobnila, zvěcnila. Odosobnění myšlenek zjevení se jeví v tom, že nikde není řeč o tom; Bůh se zjevil. Zjevení je intelektualizováno." (P. Althaus, die christliche Wahrheit I. Gütersloh 1947, s. 286)

4.16 Zjevení jako zjevené tajemství

Setkává-li se člověk se zjevením, shledává dvojí; poznává, že Bůh se odhaluje, "dává se k nahlédnutí" a zároveň je vidět a pocituje se, že Bůh setrvává v tajemství.

svědectvím takové zkušenosti je text z dopisu Efeským; "vždyť jste slyšeli o (onom) zřízení milosti Boží, která mi byla dána pro vás, že totiž zjevením mi bylo oznámeno to tajemství, jak jsem už výše stručně napsal. podle toho můžete při četbě posoudit moji znalost toho tajemství o Kristu. To za dřívějších časů nebylo známo lidským synům tak, jako bylo nyní zjeveno duchem jeho svatým apoštolům a prorokům..."(Ef 3,2-5)

Tak se projevuje opět základní rys biblicko-křesťanského chápání zjevení; je to zároveň i odhalení i setrvání v tajemství, má charakter "zjeveného tajemství", mystéria. Protože zjevení přichází od nadpozemského Boha a tento Bůh zůstává pro lidi totálně převyšující skutečností, je zjevení tajemstvím. Bůh se sice odhaluje ve svém zjevení, ale právě tím se ukazuje jako ten, jenž zůstane člověku nepochopitelným tajemstvím a nevyčerpatelnou náplní života.(srv. Kol 1,25 násl)

Tak stojí "odkrytí" a skrytost Boha ve zjevení v neustálém napětí (srv. 1 Kor 13,12). I když Bůh zůstává tajemstvím, a ve zjevení je teprve poznávána hloubka jeho tajemství, stává se pro člověka tajemstvím, jež se k němu obrací, jež ho oslovuje a oživuje. To podněcuje člověka, který je určen pro nekonečnost Boží, aby se v neklidu trvale upínal k božskému, v souladu s Augustinem; "Hledáme Boha, a bychom jej s větší rozkoší nalézali, a nalézáme ho, abychom ho o to vášnivěji hledali." (Aurelius Augustinus; De trinitate XV,2)

Souhrnně lze říci: zjevení vychází od osobního Boha, a proto je správně přijímáno jen tam, kde víra nalézá osobní-

ho skrze předmětnou (věcnou) pravdu a setkává se s ním, i když zůstává tajemstvím. Toto chápání orientované na bibli bylo opět prosazeno na 2.vatikánském koncilu.

4.2 Způsoby a stupně zjevení Boha

Zjevení Boha je nakonec jedno zjevení jednoho Boha. Ale právě toto jedno zjevení se rozvíjí různým způsobem a na různých stupních; jako přirozené zjevení ve stvoření, jako nadpřirozené zjevení slov a skutků, jež probíhá v historii a jednou se dovrší ve slávě.

4.2.1 "Přirozené" zjevení Boha ve stvoření

Už stvoření, chápeme-li je podle písma (Gen 1,1-2,4) jako stvoření slovem, znamená zjevení Boha. Dle Pavla je toto zjevení přístupné všem lidem, i pohanům; "Neboť co lze o Bohu poznat, to je jim zjevné, poněvadž Bůh jim to zjevil. Yždyť jeho neviditelné vlastnosti lze od stvoření světa ze stvořených věcí rozumem poznávat a chápat, a to jeho věčnou moc i (jeho) božství, takže nemají výmluvy." (Řím 1,19-20)

Odkaz na další literaturu: O tomto přirozeném zjevení mluvil 1. i 2.vatikánský koncil. Čtete odpovídající texty v knize: J. Neuner, H. Roos, *Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung*, č. 31 a 49; dále: K. Rahner, H. Vorgrimler, *Kleines Konzilskompendium, Konstitution über die göttliche Offenbarung*, č. 3 a 6.

Hranice a rozsah přirozeného poznání Boha

Má to znamenat, že všichni lidé mohou dojít k poznání Boha, jež do jisté míry odpovídá jeho skutečnosti? A zjevuje se Bůh ve svém stvoření v plném smyslu jako Bůh spásy? Oboje se tím nechce tvrdit. Smysl tohoto učení je spíš výpověď o člověku: člověk je vůči Bohu stvořen, je schopen i ve své přirozené duchovosti vnímat Boží volání, není ve světě uzavřen. - Smysl této nauky je dále výpověď o nadpřirozené spáse: člověk má předpoklady pro spásu, kterou mu Bůh připraví a jež převyšší jeho přirozené síly. Nazýváme to nadpřirozenou spásou. Tato

nadpřirozená spása není však v protikladu k tomu, co člověk nakonec očekává, nýbrž naopak může být chápána jako naplnění tohoto očekávání.

4.22 "Nadpřirozené zjevení Boha" v dějinách

V plném spásonosném způsobu se ukazuje Bůh v tzv. "nadpřirozeném zjevení", které jako přicházení Boha k člověku je otevřením a sdělením Boha tomuto člověku. Děje se jinak než pomocí zjevení ve stvoření, děje se totiž ve skutečích spásy, jež samy mají ráz zjevování, ale přece jen ještě vyžadují slovního výkladu. A děje se slovy, jež člověka živě oslovují a mocně uchvacují. Dle biblického chápání je stálým jednáním a činem zároveň. Tak je slovo proroků samo Boží silou. "Není mé slovo jako hořící oheň - výrok pána - jako kladivo, jež drtí skaliska?" (Jer 23,29) Je přes svůj lidský ráz v ústech apoštola nabitou silou; "A proto také my děkujeme Bohu bez ustání (za to), že jste slovo evangelia Božího, které jste od nás slyšeli, přijali nikoli jako slovo lidské, nýbrž - jak opravdu je - jako slovo Boží, a to se také jeví skutky u vás, kteří věříte." (1 Sol 2,13) Toto slovo přináší spásu (Sk 11,14) a proměňuje člověka (Sk 19,17 násl.).

Ježíš jako zjevení Boha v osobě

Svůj vrchol nalézá toto zjevení v Ježíši Kristu, jenž nejen slovo Boží s obzvláštní plnou mocí pronáší (srv. Mt 7,29), ale je jím v osobě (Jan 1,14). V Kristu se stupňuje charakter slova a skutku zjevení k síle a důstojnosti osoby.

4.23 Zjevení Boží v dovršení

Lze-li zjevení Boha v Kristu právem chápat jako vrchol Božího zjevení, pak může člověk též v něm Boha poznávat a "vidět" jen ve víře. "A patřili jsme na jeho slávu, slávu jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy." (Jan 1,14) Dovršení zjevení Boha, patření tváří v tvář (1 Kor 13,12) se dostane člověku teprve na onom světě v přímém a nezakrytém nazírání Boha. V něm se dá Bůh omilostněnému tvorů poznat taková, "jaký je."

dovršení v nevyčerpatelném tajemství

Toto "zjevení slávy", jež tvoří dovršení všeho zjevení, daruje člověku nejvyšší naplnění jeho bytí skrze zkušenost a blízkost Boha. protože však stvořený duch nemůže nikdy zrušit svou rozdílnost od Boha, nebude moci ani tam vyčerpat tajemství Boha. Bude to prožívat právě v jeho nepochopitelnosti jako to vpravdě božské a v tom nalezne svou blaženost.

4.3 Historičnost zjevení

4.31 Skutečnost historičnosti zjevení

Různé stupně zjevení od začátku dějin až ke konečnému zjevení slávy Boží ukazují jasně, že křesťanské zjevení je historické. Boží zjevení je dynamický proces Božích slov a skutků, před nimiž se má člověk rozhodnout.

Historičnost zjevení s počátkem v čase, se zacíleným zaměřením na jeden vrchol a s jeho výhledem na konečné dovršení se příkladně dokumentuje ve starém zákoně. Starý zákon ukazuje původ a stoučání dějin zjevení v zřetelných fázích přes Abraháma, Mojžíše, přes úmluvu a zákon až k prorokům. V této Bohem vedené historii se již také rýsuje slib konečného dovršení sebeppřístupnění Boha. Nový zákon se soustřeďuje celé na Krista, postavu dějinnou. Zároveň dává však poznat, že toto není libovolná dějinná postava, ale že v něm dosáhlo zjevení Boha nepřekonatelnou plnost. (srv. Žid 1,1)

4.32 Má zjevení po Kristu ještě dějiny?

Tento fakt by mohl nyní svádět k domněnce, jakoby s příchodem Kristovým dějiny zjevení dospěly ke konci. Pak by se mohla dotvrzovat historičnost zjevení jen pro dobu před Kristem. To je však správné jen v tom smyslu, že už po Kristu (a poštolech, kteří patří do doby Kristovy) nemůže být žádné universální, pro všechny lidi určené zjevení (srv. 2.vatik. koncil; Konstituce o Božím zjevení, č.4). To souvisí s podstatou Kristovy skutečnosti. vtělením svého Syna promluvil Bůh k lidstvu slovem a činem. tím řekl lidem vše, co je k jejich

spáse zapotřebí. víc už Bůh říci nemůže.

V Kristu dovršení zjevení jako dále působící událost

Avšak jak dalece pak může být ještě dnes zjevení označováno jako historické, bylo-li dokonáno Kristem? To je především možné tím, že se rozumí "historickou událostí" dějí, jež působí dále a spoluurčuje přítomnost. To se bude muset samozřejmě říci o události Kristově.

V Kristu dovršené zjevení jako naplnění a slib

Ale tím ještě není řečeno, že zjevení samo i dnes má historický vývoj. Fakticky se smí i to tvrdit, uváží-li se, že v Kristu uskutečněné zpřístupnění Boha bylo zaměřeno do budoucna, totiž na budoucnost úplného odhalení slávy Kristovy při jeho druhém příchodu. V tomto smyslu má ojedinělé, minulé zjevení v Ježíši Kristu ještě tutéž strukturu jako zjevení starozákonní; naplnění a slib splývají v jedno, co se naplňuje je zároveň příslibem ještě vyššího naplnění.

V Kristu dovršené zjevení v rozvíjení v průběhu dob

Tím je již také naznačeno, jak dalece je v "mezidobí" až k druhému příchodu Kristovu, tedy v údobí církve, zjevení historické. Nemůže jím být už v tom smyslu, že něco radikálně nového přibude. Spíše se může historie zjevení po Kristu dokonávat jen tím způsobem, že dále "odhaluje", že se lidem v jejich čase dále rozvíjí a tím také umožňuje hlubší pochopení.

Dějiny zjevení tím vcházejí do dějin chápání víry a zvěstování církve. V nich se vždy nově zpřístupňuje zjevení Kristovo.

4.33 Smysl historičnosti zjevení

Důležitější než konstatování skutečnosti historičnosti zjevení je zodpovězení otázky po onom PROČ této její struktury. Tento smysl lze nalézt jak ze strany Boha, tak ze strany člověka.

Bůh je pán časů

Zjevuje-li se Bůh historicky, pak to ukazuje na to, že se

nestaví v tomto světě i této době cize, ale že jsou mu vnitřně blízké. dokazuje to zároveň, že je pánem této doby, že do-
by určuje a užívá jich dle své vůle. A tím zase ukazuje, že
člověk není pánem zjevení, že je mu dáno a že ho sám nemůže
přivodit.

Bůh "bere ohled" na člověka

v historičnosti zjevení dokazuje však Bůh také svou ohle-
duplnost k člověku jakožto příjemci zjevení a partnerovi své-
ho jednání, neboť tento člověk je historickou bytostí (srv.
sešit 2/2.1). Pročtože se člověk nemůže realizovat mimo čas,
ale jen v nějakém procesu vývoje, přibližuje mu Bůh též své
zjevení v tomto procesu vývoje.

To se projevuje zvláště zřetelně tím, že je zjevení přizpů-
sobeno té které historické situaci a té které možnosti chápá-
ní. Zjevení je vždy Boží slovo v slově lidském, jinak by neby-
lo lidstvu pochopitelné. Tím je celý člověk se všemi svými
schopnostmi a předpoklady zahrnut do zprostředkování Božího
slova. Ráz zjevení je dán situací historickou všeobecně i in-
dividuální situací příjemce zvláště, ba osobně podmíněn chápá-
vostí a řečí příjemce zjevení. proto má zpodobení událostí zje-
vení a pravá zjevení, jak se děje v písmu, jednoznačné znaky
kulturní a individuální situace, do níž se začleňuje.

Tak jsou biblické příběhy o stvoření světa a člověka odě-
ny do představ, jaké měl tehdejší člověk o vástavbě světa, te-
dy do představy světa, který je vybudován ze tří pater, při
čemž se nebe s hvězdami klene nad zemí.

Z toho logicky vyplývá nutnost, přeložit tuto dobově pod-
míněnou formu zjevení do každé historické nové situace tak, aby
se její vlastní smysl a obsah neztratil.

4.4 Úkoly

1. sestavte si ještě jednou všechny nejdůležitější základní
rysy a znaky, jež charakterizují biblické chápání zjevení.

2. v jaké smyslu je možno a nutno říci, že zjevení Boha je
ukončeno v Kristu. A v jakém smyslu je možno a nutno říci, že
má ještě další dějiny?

3. Zjevení je informace. - Zjevení je výzva k rozhodnutí.
- Zjevení je setkání s Bohem. - Uvažte, jsou-li tyto věty z hlediska plného křesťanského chápání zjevení správné, zdali kse musí nrvzájem vylučovat a jak se dají případně spolu spojit.

5. ZJEVENÍ JAKO DIALOG MEZI BOHEM A LIDMI

promýšlíme-li ještě dále základní rysy chápání zjevení, jak byly uloženy v předešlých kapitolách, pak se v nich ukazuje obraz Boha a obraz člověka, jenž zde má být ještě přesněji charakterizován. přitom mohou naléztí snad řešení i ty potíže, jež vyplývají pro člověka z nároku křesťanského zjevení a o nichž byla řeč v 3. kapitole tohoto sešitu.

5.1 Bůh zjevení

5.1.1 Může se Bůh vůbec zjevovat?

Lze se právem tázat, jak se to dnes často dělá; Může Bůh, který jako "zcela jiný" všechno lidské a stvořené převyšuje, překračuje, transcenduje, dosáhnout člověka, může mu něco říci? A může člověk tohoto transcendentního Boha vůbec slyšet? Nepřemáhal by člověka, nezbavoval by ho svéprávnosti a neodcizil by se sám sobě takový Bůh, kdyby se nechal slyšet? Vidíme-li však Boha jen jako hloubku tohoto světa, jakožto nejniternější tajemství světa, necháme-li ho rozplynout se jako "imanentního" Boha v tomto světě, tu se opět nabízí otázka; Může takový Bůh člověku vůbec něco říci, co by člověk sám ze sebe už nevěděl a co by ze své vlastní hlubiny nemohl vytěžit?

5.1.2 Bůh zjevení; ve světě i nad světem

Bůh, který se projevuje v písmu, není proti tomu ani čistě transcendentní ani čistě imanentní. Není vůči světu zcela stranou a není mu cizí, ani není do tohoto světa uzavřen a není s ním totožný svým nejvnitřnější podstatou. Je podle

písma nad svět povýšený pán, který však nezavazuje člověka svéprávnosti, ale povolává ho jako svého partnera; je bytostí dokonalé tvůrčí svobody; je však zároveň dokonalou a svatou osobou, k jejíž absolutní svatosti náleží i dokonalá láska. Tato láska je důvodem, že vytváří stvoření, jež mu právě není zcela cizí, že se k svým tvorům sklání, že jim může dávat podíl na vlastní plnosti a že jim chce být svým nadpřirozeným zjevením zvláště blízký.

5.13 Chybné výklady Boha - nemožnost zjevení

Pro pravé pochopení zjevení je rozhodující, že se začne u pojmu Boha, který v sobě spojuje transcendenci a imanenci.

Zcela transcendentní Bůh se nemůže zjevovat

Takové čistě vyhraněné představy transcendentního Boha se nacházejí v dějinách např. v bozích Epikura (srv.sešit 3/2.3), kteří žijí blaženě sami v sobě; nacházejí se ale též u deistů v křesťanské oblasti (srv.sešit 3/3.11)

Kde je Bůh světu zcela cizí nebo kde je svět Bohu lhostejný, tam nemá už Bůh přístup k světu a svět už nemá přístup k němu.

Bůh čistě imanence nemá zapotřebí se zjevovat

Představy o čistě imanentním Bohu se vyskytují v dějinách např. u Barucha Spinozy (1632-1677), u něhož je Bůh totožný s přírodou. Projevují se však také u mnohých zastánců teologie "smrti Boha" (srv.sešit 3/3.2), kteří ztotožňují Boha s proudem nebo utvářením dějin.

Bůh, který je s přírodou nebo dějinami totožný, nemá zapotřebí zvláštního vyjevování své bytosti, protože jeho bytí nespočívá v ničem jiném než ve vznikajícím světě.

Odvolení na zjevení je možné a má smysl jen tehdy, předpokládáme-li Boha, který svět absolutně převyšuje a který zároveň chce být s tímto světem co nejnaterněji spojen.

5.2 Člověk jako příjemce zjevení

5.2 Člověk jako příjemce zjevení

5.21 Může člověk vnímat Boha?

Otázka, jak může Bůh dosáhnout člověka - o tom jsme právě mluvili - vyvolává ale ihned jinou otázku; jak musí být uzpůsoben člověk, aby mohl Boha slyšet, aby ho dosáhl, aby mu mohl odpovědět? především z toho plyne otázka; nemusí už Boha nějakým způsobem znát, aby ho mohl jako Boha ve zjevení slyšet? Nemusí mít člověk už nějaké tušení Boha, aby věděl, že ho Bůh oslovuje a činí si na něj nárok?

5.22 Člověk - volán Bohem

Aby se mohlo odpovědět na tuto otázku, je třeba zvážit, že dle biblioko-křesťanského chápání je člověk stvořen jako bytost, jež pochází ze slova Božího - jak třeba ukazuje příběh o stvoření v Gen 1,26 násl. a je Bohem oslovována "Ty" a sama může Boha také oslovovat jako "Ty". Člověk je Bohem volán k odpovědi i k odpovědnosti. Tak se Bůh od prvopočátku obrátil k člověku a světu a daroval se mu jako osobní, milující protějšek. A tak je člověk od počátku Bohem tvořivě oslovován a tím zároveň zásadně uzpůsoben Boha slyšet a odpovídat mu.

5.23 Člověk otevřený pro Boha

Co bylo takto od počátku ^{člověku} přisouzeno, musí být jeho trvalým určením a nemůže proti němu nikdy nic vystupovat jako něco naprosto cizího, i když se v hříchu od Boha odvrátil a odvrací. Jeho zaměření na Boha a jeho zjevení - k němuž je z milosti od samého začátku povolán - mu už nemůže být odňato.

Člověk je už otevřen pro Boha zjevení. vlastní už odedávna "předběžné chápání" pro zjeveného Boha. Toto "předběžné chápání", toto tušení Boha, umožňuje člověku Boha poznat, když se mu zjeví. Toto "předběžné chápání" se pak při skutečném setkání Boha s člověkem rozvíjí a objasňuje. Je to návazný bod pro sebezpřístupnění Boha v jeho nadpřirozeném zjevení.

5.24 Člověk povoláný Bohem svobodnou milostí

v tom už je zahrnuto poznání, že zjevení samo (nahlíženo obsahově) nepotkává člověka jako něco cizího a že je mu jen vnějšně nabízeno.

Odpovídá spíše nehlubší touze člověka. Měl by podle toho člověk přece jen právo na toto zjevení Boží, když v něm přece nachází jen své vlastní naplnění? zde se musí říci se svědeckým písmem, že Bůh zůstává ve sdělení sebe sama zcela svobodný. Ani lidský partner v rozhovoru nemůže při všem souladu se svým protějškem uplatňovat vlastní právo na to, aby byl zasvěcen do posledních tajů jeho života.

Ovšem že Bůh už promluvil k člověku při vzniku lidského rodu a přijal jej z milosti za parthera své lásky. Až do Krista tuto smlouvu stále obnovoval a prohluboval. Tím se z čisté milosti zavázal, že se člověku daruje ve zjevení a že mu tím poskytne nejhlubší naplnění. v tom se ukazuje dokonalá Boží láska.

5.25 víra člověka - víra podvědomá

protože se člověk nesetkává se zjevením Boha jako s něčím cizím, není člověk tímto zjevením prostě přemožen a vymazán. Spíš je oslovován ve svých rozhodujících schopnostech a volán k nejvyšší odpovědné aktivitě. Tak není lidský rozum ani znasilňován ani vymazáván. víra, v níž člověk Bohu odpovídá, nemůže a nesmí se zříkat rozumu, i když zjevení Boží rozum člověka překračuje. Aby mohla být víra plně lidská, a to značí také víra lidsky odpovědná a ne tedy protirozumový nátlak, smí a musí člověk hledat jistotu, že přijímat zjevení Boha neodporuje rozumu.

Již ve starém zákoně se pokoušeli proroci vydávat své svědectví jako věrohodné. Též Nový zákon zná zápas o to, jak může pravé zjevení Boha osvědčit svou věrohodnost před rozumem člověka. "... ale jako pána zbožně ctěte Krista v svých srdcích a buďte vždy hotovi k obraně proti každému, kdo žádá od vás účty z vaší naděje..." (1 petr 3.15). Odtud si církev i

teologie dávali vždy znovu úkol ukázat slučitelnost víry a rozumu a najít znaky, podle nichž lze poznat pravé zjevení Boha. Takové znaky (nebo "kritéria"), o kterých zde neřekneme nic bližšího, byly spatřovány v zázracích, jež dle svědectví písmo byly často spojovány s událostí zjevení, nebo byly tyto znaky hledány v obsahu a důstojnosti poselství zjevení samého. Kritické zkoumání těchto kritérií je úkol, jenž se jeví v každé době a její chápání nově.

Jestliže musí být takto víra také připravena se prokázat, neříká to ještě, že tato víra ve zjevení nutně vyrůstá prostě z rozumového náhledu. Říká pouze, že akt víry nesmí být konán bez zdůvodnění a proti rozumu. Víra nemůže být vynucena rozumem. Zůstává nám svobodná, celoliáská a zároveň Boží milostí nesená odpověď Bohu, který se sděluje člověku bez ohraničení lidským rozumem.

5.3 o t á z k y

1. Uvažte na základě výše uvedeného, zda a v jakém smyslu vyžaduje víra "obětování rozumu" (*sacrificium intellectus*).

2. Čtěte dva texty, zabývající se vírou; N. ROOS: *Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung*, č. 37 a K. Rahner, Vorgrimler: *Kleines Konzilskompendium* č. 5. Jak dalece může a musí dle těchto textů být víra, jež je přece svobodnou odpovědí člověka Bohu, zároveň označována jako dar od Boha?

6. ZJEVENÍ A CÍRKEV

viděli jsme; zjevení je dialog mezi člověkem a Bohem. Bůh mluví k člověku a člověk odpovídá Bohu. Tím víc a naléhavěji se vnučuje otázka, která byla nadhozena na začátku tohoto sešitu, a s níž jsme se v průběhu stále setkávali; jakou úlohu může sehrát církev v tomto rozhovoru? Činí si církev po prokázání zjevení právem nárok předávat závazně toto zjevení?

6.1 Zjevení potřebuje zprostředkování

podle křesťanského chápání víry našel rozhovor zjevení, který vedl Bůh s lidstvem, v Kristu své vyvrcholení a v jistém smyslu i své zakončení (srv. 4.3). To značí, že toto Kristem v podstatě ukončené zjevení může a musí být jen ještě dále dosvědčováno. A tak je zprostředkování a zpřístupnění nutné. Církev se pak považuje za obec věřících, již tato úloha přísluší.

6.2 Bezprostřední přístup ke zjevení skrze písmo?

6.21 písmo svaté jako kniha církve

Což nenáme před sebou přímé a autentické svědectví zjevení v písmu Starého a Nového zákona? Nelze brát tyto doklady jako nejvlastnější svědectví zjevení a tím nevidět v církvi prostředníka tohoto zjevení?

Kdo však zná vznik písma, ví, že i při tom sehrála církev svou úlohu. Knihy Nového zákona vznikly v obcích prvotní církve, obsahují zvěstování prvotní církve o Kristu. Církev to také byla, kdo rozlišoval tyto spisy od jiných náboženských spisů a uznal je jako jediné slovo Boží. Knihy Starého zákona, jež vznikly v národě izraelském, církev převzala a určila zřetelně jejich charakter slova božího. Tím jsou knihy Starého a Nového zákona knihami církve. Nebyly by bez církve vznikly nebo by nebyly poznány jako svědectví Kristova zjevení. V tom smyslu praví sv. Augustin: "Nevěřil bych evangeliu, kdyby mne k tomu nepohnula autorita církve." (Aurelius Augustinus; Contra epistolas Manicheorum I., 5)

6.22 Setkání s písmem v církvi

Začlenění písma do církve a časové i věcné ustanovení živé církve ukazuje se v praxi též v tom, že většina křesťanů nepřichází k víře četbou písma, nýbrž přichází k ní prostřednictvím současného živého svědectví církve. Setkání s písmem nejprve ve zvěstování církve a tím v chápání, ^{ji se}formovaném vírou církve.

6.3 přístup ke zjevení skrze společenství

Zůstává faktem, že zjevení vyžaduje zprostředkování. Též přístup k písmu se zdá ~~vzájem~~ být vázán v tomto smyslu na církev. Je tomu tak náhodně, protože to tak Bůh zařídil, nebo se to dá osvětlit tak, že takové zprostředkování zjevení odpovídá hluboce jak podstatě zjevení, tak i podstatě člověka?

6.31 Lidské bytí jenom ve společenství

Aby se našla odpověď na tuto otázku, mohl by se poukázat na dnes stále více známou skutečnost; růst člověka se dokonává v "interpersonalitě", tj. v odkázanosti na Ty a na společenství. (srv. sešit 1/2.23 a 2.24, dále sešit 3/4.17) Člověk je ve svém osobním vývoji a rozvoji vždy odkázán na druhého a na společenství. Tento vztah k společenství se však nevyčerpává v přítomnosti v pouhém spolužití s žijícími bližními, ale jde též do minulosti a do budoucnosti.

Jak již porůznu bylo řečeno (srv. seš. 2/2.1), je odkázanost člověka na společenství zvláště zřetelná na fenoménu jazyka. Zde se ukazujeme zvláště jasně, že odkázanost člověka na společenství nemusí pro něho představovat pouta, ale že ono právě umožňuje rozvoj jeho existence do vyhrazené formy.

6.32 Život ve víře jen ve společenství

Jestliže to platí pro přirozenou realizaci člověka, nemůže tomu být jinak ani při zjevení, jež se přece zaměřuje na člověka. Ani věřící nemůže existovat a dovršovat se jako jedinec. Vždyť spása, kterou Bůh ve zjevení člověku daruje, chce zažehnat stále hrozící nebezpečí osamění a uzavření do

sebe, v němž by člověk ztratil sám sebe. Křesťanská spása spočívá v intenzivním společenství s Bohem a lidmi. proto je také přiměřené, ba nutné, aby zjevení boží odkazovalo člověka na společenství a bylo přístupné jenom v něm. v tomto společenství a skrze ně má a může člověk nalézt osobní přístup k Bohu.

6.33 Společenství jako služebník zjevení

Funkce tohoto společenství (církve si osobuje nárok jím být) je však teprve tehdy správně viděna a před chybnými výklady chráněna, poznáme-li, že se "zprostředkovatelka" a "ochranitelka" zjevení nemá nikdy vyšvihnout na jeho panovnici, nýbrž musí chápat sama sebe jako služebnici zjevení. Je božímu slovu vždy poddána a zavázána poslušností. Nemůže tudíž vytvořit žádné nové zjevení a nesmí také se seslanným slovem a se zjevením, jež se událo, zacházet libovolně. Má zjevení ~~se~~ zpřítomňovat, interpretovat a rozvíjet.

Ovšem že může příležitostně vzniknout dojem, že církev při své interpretaci zjevení (např. v dogmatu) říká něco jiného než je obsaženo ve svědectvích zjevení. Církev chápe toto "jinak" však vždy jen jako výklad, který se děje pod vedením ducha Božího.

6.4 p ř í s t u p k e z j e v e n í p o u z e s k r z e c í r k e v ?

Ukázalo se, že zjevení potřebuje prostředníka v lidském společenství. Katolická církev si činí nárok, jak jsme už úvodem řekli, být tím společenstvím, v němž a skrze něž se zprostředkuje zjevení spolehlivě, nezkriveně a závazně. (Odhlížíme zde ovšem od toho, že i ostatní církve vznášejí podobný nárok). Tím se musí postavit tváří v tvář dvojí otázce: Jak může církev brát sama sebe jako spolehlivou svědkyni zjevení, jestliže její historický i její dnešní zjev byl lidským zaviněním a selháním mnohokrát zkriven a znešvařen? A jak může udržet zvláštní nárok, že zjevení přijala a že ho může předávat, když přece i jiná náboženská společenství si činí nárok, že ona mají boží zjevení?

Tyto důležité otázky nemohou nikdy najít snadné řešení a musíme je mít v tomto kursu na paměti. Zde, na konci tohoto sešitu, mají být vytčeny jen některé hlavní myšlenky plynoucí z pravého chápání zjevení a ze sebechápání církve.

6.41 Církev hříšníků - a přece církev Ježíše Krista

Kdo čte písmo, vidí v něm, že Kristus sám své slovo i dílo svěřil lidem, kteří byli nejen ohybující, ale kteří v rozhodných situacích selhali. Stačí jen pomyslet na to, že Petr třikrát zapřel Krista (srv. Mk 14,66-72), že apoštolové při zajetí Kristově uprchli (srv. Mk 14,50), že Pavel musel Petra pokárat, když se ze strachu odlučoval od stolní společnosti křesťanů z pohanství (srv. Gal 2,11-21). Rovněž je zřetelně vidět, že Kristus přibíral do své družiny hříšníky a jídal s celníky a hříšníky (srv. Mt 9,11) a že vůbec jeho zvláštní láska platila vyvrženým a psancům.

Tak nemůže také nárok církve ztroskotat jedině na tom, že sebe samotnou musí znát nejen jako svatou, ale i jako církev hříšníků. Snad to náleží k plné vážnosti boží lásky k lidem, že se nejen sklání k hříšným lidem, ale že je dokonce bere do služby svého zjevení. Právě v tom se snad ukazuje, že Bůh miluje konkrétního člověka a že se jeho mocná láska nezalekne ani hříšníků, ba skrze ně dochází ke svému cíli. Tím se ovšem nesmí říci, že se takto církev - i když si to osobuje - smí uklidnit. Může se sice spoléhat na to, že Duch Boží, který je jí udělen, jí v podstatě ochrání při vší hříšnosti a trvajícím nedostatku jejích údů před zfalšováním zjevení, ale tato důvěra jí nezprošťuje závazku, aby se vždy znovu postavila pod slovo a nárok zjevení, aby se jím dala řídit, aby činila pokání a aby byla stále povolněji poslušná slova Božího.

6.42 Mnohá zjevení - jeden absolutní nárok

Ptali jsme se na začátku tohoto oddílu, jak může církev uchovávat svůj nárok, že zjevení přijala a že ho může předávat, i když jiné církve si osobují stejné právo mít zjevení. Tuto otázku lze položit ještě ostřeji. Může církev sama ze

sebe, dle svého vlastního chápání víry uznávat, že existuje v jiných náboženstvích pravé zjevení, aniž by se tím vzdávala svého absolutního nároku?

Základní pochopení pro poměr církve a jejího nároku k nekřesťanským náboženstvím jsme se už pochopili získat v minulém sešitě (4/6), a to na základě výroku 2.vatikánského koncilu. V rámci toho, co tam bylo řečeno, bylo by třeba dále ujasnit určité aspekty.

Nelze popřít, že církev v odpovědi na otázku po absolutním nároku prodělala v poslední době změnu. V dřívějších dobách nepřiznávala nekřesťanským náboženstvím jako takovým žádný skutečný význam pro spásu, i když od nedávné doby tím nevyklučovala, že by jednotlivý nekřesťan mohl dojít spásy. V nejnovější době se navíc prosadil poznatek, že i nekřesťanská náboženství mohou mít pravé zjevení a tím i význam pro spásu. Podstatným důvodem pro toto poznání bylo hlubší uvědomění si všeobecné spásné vůle Boží: "Neboť to je dobré a příjemné před Bohem, naším spasitelem. Ten chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli k poznání pravdy." (1 Tim 2,3-4)

Podobný výrok nacházíme v 2 Petr 3,9: "pán nezdržuje (splnění) zaslíbení, jak to někteří pokládají za zdržování, nýbrž je k vám shovívavý, a proto nechce, aby někteří zahynuli, nýbrž aby se všichni dali na pokání." Že se Bůh ukázal i jiným národům (ne jen Izraeli) a vedl je, říkají skutky apoštolů: "v minulých pokoleních nechal Bůh všechny národy chodit po jejich cestách, třebaž že se jim projevovat konání, dobra; s nebe dával déšť a úrodné časy a naplňoval pokrmem a radostí vaše srdce." (Sk 14,16-17)

Zjevení a spása nemohou však jednotlivce zcela pro sebe a izolovaně zaujmout, vytvářejí spíše společenství a mohou být jen v něm zprostředkovány. proto je přiměřené, aby se též všeobecná nabídka spásy uskutečnila na všech lidech ve vnějších, společenských, náboženských formách. To se děje v náboženstvích národů v jejich kultech, v mravních normách a v jejich předávání učení. V tomto smyslu je může církev považovat za nositele pravé možnosti spásy.

Tám není řečeno, že - dle chápání církve - Bůh tato náboženství a tyto kultury také jednotlivě založil a jejich zakladatele výslovně vyslal. Tomu protiřečí mnohá fakta v těchto náboženstvích a jejich dějinách, tak určité nábožensko-

etické nedostatečnosti, určité jevy zvrhnutí, jisté duševní omezenosti, v jejich konkrétní podobě Bůh nemohl chtít tato náboženství. (Srv. 2. vatik. koncil; dogmatická konstituce o církvi, č. 16) protože toto všeobecné působení spásy boží nemůže být odděleno od jeho působení v Kristu a církvi časově (pohanství existuje ještě dnes), probíhají obě tato "zjevení" a jejich "dějiny" vedle sebe a tvoří propletenec, který jen Bůh sám prohlédá.

Tak existuje dle chápání církve i v nekřesťanských náboženstvích pravé zjevení, je v nich milost a spása boží, jež ovšem jsou zaměřeny na naplnění v Kristu a jeho církvi a též na Kristu a církvi závisejí. Vždyť jestliže církev chápe Krista jako dokonalé zjevení s poslední platností pro všechny lidi a jestliže ví, že sama je ve zvláštním vztahu ke Kristu a jeho spásonosnému dílu, pak nemůže prostě stát "vedle" nebo prostě "mimo" působení spásy boží v těchto náboženstvích. Spása a zjevení, které Bůh těmto náboženstvím udělil, musí být ve spojení s plností spásy a zjevení, kterou Kristus skrze dějiny uchovává ve své církvi. V rámci tohoto chápání může a musí církev uplatňovat absolutní nárok. Jak se mu má konkrétně rozumět a jaké ~~praktiky~~ způsoby postojů z toho pro dnešní církev plynou, o tom se rozvinul dialog, který našel svůj ohlas už na 2. vatikánském koncilu, v teologii však bude veden dále. I v tomto kursu o tom bude ještě řeč.

6.5 Církev v pod soudem Kristovým

Uznává-li církev v Ježíši Kristu toto zjevení boží a odvozuje-li své bytí a svůj nárok přímo ze zvláštního a ojedinělého spojení s Kristem, pak se musí v důsledku toho vždy znovu orientovat na Krista a "brát si míru" na jeho díle a poselství. Proto se bude náš kurs v následujících sešitech věnovat rozhodující události spásy a zjevení v Kristu.